

Alma Mater – korporatiivne identiteet pildis

Peeter Linnap lõbutseb Tartu Ülikooli fotoalbumit sirvides.

Album
"Tartu Ülikool",
Ilmamaa 1999, 159 lk.

Seda, et Tartu Ülikool on eeskätt sammastega hoone, rahvuskultuuri puujumal, müüt ja õppeasutus, me juba teame. Me oleme ka piisavalt informeeritud, et ta on väga vana ja kannab auväärseid traditsioone. Seepärast ongi praegu hulga huvitavam, et TÜ on oma olemuselt ka korporatiivne moodustis, mille lahutamatuks osaks on oma korporatiivse identiteedi käitumuslik, traditsioonilis-paraadlik ja pildiline taastootmine. Just niisuguse inkarnatsioonina võime tõlgendada hiljuti ilmunud esindusalbumit "Tartu Ülikool".

Uus album on kantud sekulaarsest esindusfunktsioonist: tegijate sõnade kohaselt peab see palendama nii ülikooli ajalugu kui ka argipäeva. Püstitusest lähtuvalt on aga tegijate rollijaotus pigem rituaalne kui reaalne: impressum on märgitud "idee autor" ja "kontseptsiooni autor", kelle puhul tekib küsimus, mis mõne viimase kunstinäitusegi puhul – mis vahe on ideel ja kontseptsioonil peale selle, et nad tähistavad üht ja sama asja eesti ja inglise keeles?

Kujundus ja värvide paraad

Väljanägemise-poolt on Ülikooli raamat konservatiivselt ilusake: väga-väga kõvad kaaned, hästi jõulupunane eespaber, kohe õige mitu tiitellehte ning ümbris-paber, mille ilmselt veekindlusele viitav tihedus lööb pahviks. Kõik üksteisele järgnevad tiitellehed ütlevad tublisti, kohe mitu korda, millise asutusega raamatus tegemist on.

Meie niigi kaunis riigilipp on pandud ülikooli katusele ja installeeritud albumi kaanele – enne seda on ta Photoshop'i küberkosmeetika abil veelgi ilusamaks joonistatud. Siis tulevad rektori autogrammi ning portreega eessõna, tõestusmaterjal selle kohta, et ülikool ikka üks väga vana asi on, jne. Kõik on täpselt nii nagu peab, sest akadeemiline asutus ja sotsiaalne väljanägemine on täpselt üks ja seesama asi.

Osa albumi lehekülgi on sinised, teine osa mustad ja kolmandad valged. Süsteem, mis neid niimoodi jaotab, pole loomult "sisuline" – mõistagi tingib lehtede värvimise viisi hoopis möödapaäsmatu patriotismitunne ja iga raamatu paratamatu jagunemine poognateks.

Piltide silmipimestavalt kirgas värvilisus omakorda on "looduslikult omane" vaid värvilistele fotodele ja nende kaasaegsele trükitehnoloogiale. Kui fotode puhul sõltub koloriit siiralt megakorporatsioonide Fuji, Kodak jt värv-

VALERI PARHOMENKO

LAINURKOBJEKTIVILE ALLUTATUD DOKUMENT: Kõik on pressitud kerakujuliseks.

standarditest, siis trükkimisel ole-neb see konkreetsetest tegijatest. Et viimased on olnud väga tublid, on nendegi nimed, vist esmakordselt Eestis, kantud teostajate autahvlile trükise lõpus.

Korporatiivne fotostilistika

Album kinnitab, et "dokumentaalsuse" asemel on ka fotograafias mõttekam rääkida stilistikast. Õurnalistika, dokumentalistika ja seda enam "korporatiivne fotograafia" on pildilise kujutamise viisid või režiimid – nende väljenduslik keel on määratud nii klan-nipüüdlusliku poliitika kui ka sellest tuleneva imagoloogiaga.

"Tartu Ülikooli" puhul hakkab silma, et fotograafidel Malev Toomel, Peeter Särel, Avo Juusil ja

“Varem nimetati seda haltuuraks, praegu topografismiks.”

Valeri Parhomenkol on olnud väga hinnalised aparaadid, küllaltki kallid värvilised filmid ja enamuse poolt eelnevalt heaks kiidetud fantaasiarikas mõtlemis-viis. Siin on neil õnnestunud vabaneda oma igapäevatöö standardsest rutiinist ja tegelda loom-inguga. Just seepärast tundubki paradoksaalne, et albumit tervikuna iseloomustab tardunud vaateli-sus: külm distants kujutatava-ga, ükskõikne sündmustesse mit-tesekkumine, nokitsemine etüüdi-des jne – varem nimetati seda halt-tuuraks, praegu topografismiks.

Usinasti ja painava järjekind-lusega korratatakse ühtesid-samu stampe, mida kokku lugedes saab kokku umbes kümme. Hämmas-tava järjekindlusega on välisvaat-ed tehtud ainult päiksepaistelise ilmaga: üksteise järel helendavad kõik fassaadid, taevast näe kohe ongi pidevalt sinine nagu Vahe-mere-äärsetes maades ja seal vot ripuvadki kogu aeg reklaamfilmi-likud rünkpilved.

Sarnased näivad olevat ka "korporatiivse koloriidi" põhimõt-ted: punane ja kollane aina vas-tanduvad sinisele, külm soojale, intensiivne redutseeritule ja sise-valgus välisvalgusele.

Ometi jääb isegi see veel tüh-jaks-tähjaks, kui vaatame, millise kõigutamatu põhimõttekindlu-sega palendab fotožurnalistika siin üht vahendite lastehaigust: imetleb peeglist omaenese teh-nilist potentsi.

Ülikooli kummardus lainurkobjektivile

Kuigi lainurkobjektiiv leiutati hir-mus ammu, on see siiani väga kallis – tundub, et tema tähen-duslikule prestiižile ongi alluta-tud ja kummarduseks paindesse koolutatud suurem osa Tartu ülikoolist.

On tõsi, et "kalasilm" jms fo-toka külge pandav humakefümu-nupu-padajann võimaldab pildi-le vähese vaevaga, hoobilt ja kor-raga saada kõike, mis läheduses leidub. See, mis aga "optilise ko-rilusega" kaasneb, on häbiväär-selt sarnane "Ahne tolmuimeja" multikale, kus kõik hetke pärast allakugistatav õhurõhu lõmas-tava jõuga esmalt kerakujuliseks kokku pressitakse.

Nii näevadki korporandid, kursuse- ja diskursusekaaslased pildidel välja nagu geneetilise pee-tusega härjapõlvilased, kes on

koledal kombel tahmas või min-geid mõnuaineid tarvitanud. Loo-kas õllepudelid nende nina all ja Adidase-ekshibitsionismi palen-davad tennisereketid meenutavad kangesti tuumareaktori koostis-osi.

Klassitsistliku peahoone tikk-sirged sambad on kõverdunud king-size banaanideks. Parginur-gas last imetlev emme on välja väänatud määrani, mis edukalt võrreldav jumalanna Nuti taeva-kaareks saamisega Egiptuse pik-togrammidel. Ja algselt ülikooli ajaloomuuseumi imperiaalset mi-nevikku tähistanud punatellisest varem edasi kinnitavad baud-rillard'likku väidet tähistaja ise-seisvumise kohta tähistatavast. Nii muutubki albumi tasapinna-line alapealkiri "vaated ajalukku ja tänapäeva" märkamatuks teise-järguliseks, fotograafide roll aga saab keskseks. Kõige selle kohal laiub ukse silmalikult prink, erek-teeruv ja deliirne maailmavaade.

Stoori

Erinevalt näitusest sarnaneb raamat vaatamine "jutustavate" pil-diridadega – slaidiprogrammi või filmiga. Et moodustuks stoori, pole kaugeltki ükskõik, millises jär-jekorras trükitakse vaated, žan-ristseenid, interjöörid ja action-fotod.

Ülikooli piltjutustus algab pä-rast 8-leheküljelist ringvaadet hitt-fotodega, mille järjestuses pole tunda vähimatki selgust – tee või tina, aga mitte ei saa aru, milline on narratsiooni põhimõte. Selle asemel tekib tahtmine raamatus leiduvad pildid jagada vaadeteks, hoonevõteteks, interjöörideks, esindusdefileedeks ja nn töö- ning puhkehetke fotodeks. Ent vaevalt on üks tüpoloogiline tsükkel läbi-tud, kui millegipärast algab kohe järgmine, eelnevaga piinlikult sar-nane. Inimesed vabalt ja inimesed valvel, üks hoone, teine ja kolmas, punased katused, mingid üldvaa-ted helikopterit jne.

Teostuslikult küll parem, kor-dab stsenaarium tegelikult rutiin-set ja nõukogude ajast juurdunud "meie elu pildis" tüüpi žurna-listlikku stigmat. Kinoterminitega väljendudes: kui operaatoritöö on siiski olemas, tunneme puu-dust albumi-stoori jaoks möö-dapääsmatust "režiissöörist". Fo-tos peaks säära-st rida ajama pildi-toimetaja. Ei asenda teda ei "idee" ega "kontseptsiooni" epa-teerivat ametit pidavad tegela-sed, kes ilmselgelt verbaalsest mõtlemisest lähtunud. Viima-tiöeldust peaks järelduma meie kultuuriruumi arengupeatetus just visuaalses mõtlemisvaldkonnas – aga ma ei usu, et midagi oluliselt muutub, enne kui senised, mono-poolses staatuses õukonnafo-tograafid asenduvad uute ja kõrgharitute-ga.

PEETER LINNAP